

JUSTITSMINISTERIET

Besvarelse af spørgsmål B af 30. november 2007 fra Folketingets

Retsudvalg (REU alm. del)

Spørgsmål:

”Ministeren bedes på baggrund af den store presseomtale, der har været gennem de seneste måneder, redegøre for forholdene i henholdsvis Anstalten ved Herstedvester og Statsfængslet i Østjylland.

Der ønskes herunder en foreløbig redegørelse for resultatet af den anonyme spørgeskemaundersøgelse, som blev iværksat i foråret, samt hvilke overvejelser det giver ministeren anledning til.”

Svar:

Jeg vil gerne starte med at sige, at kriminalforsorgens ledelse og jeg ser med stor alvor på problemet med den negative kultur visse steder i kriminalforsorgen. Jeg er derfor glad for, at jeg i dag får lejlighed til at orientere Retsudvalget om den aktuelle situation og de initiativer, der er iværksat.

Inden jeg kommer nærmere ind på forholdene i Anstalten ved Herstedvester og Statsfængslet Østjylland, så synes jeg, at det er vigtigt at gøre sig klart, at der i ethvert fængselssystem er en indbygget risiko for, at der udvikles en negativ kultur. Fuldbydelse af frihedsstraf betyder jo en indespærring af mennesker og en berøvelse af deres bevægelsesfrihed. Et afsoningsforløb er for den indsatte præget af stor ufrihed og forskellige grader af tvang. Indsattes afsoning er i mange tilfælde også præget af uvished om fremtiden, omskiftelighed i dagligdagen og kan medføre opsparde frustrationer over deres situation. Frihedsberøvelsen forudsætter en nødvendig

autoritet og nogle gange magtanvendelse fra personalets side for at håndhæve selve straffuldbyrdselsen. Miljøet i fængsler bliver derfor præget af store modsætninger og det betyder, at i selv det bedste fængselsystem er der risiko for episoder med voldsomme omgangsformer og hændelser, som ikke er tilstede på andre arbejdspladser.

Mange internationale og nationale undersøgelser peger da også på, at i fængslers lukkede miljø med stramme fysiske rammer, et socialt belastet klientel og deraf afledt hårdt arbejdsmiljø, er der nærliggende fare for konstante konflikter, en hård tone og hårde kulturer både blandt personale og indsatte. Kriminalforsorgen er meget bevidst om, hvordan problemer med mobning og omgangstone kan udspringe af fængslernes fastlåste fysiske og sociale rammer, og hvorfor det derfor hele tiden er vigtigt at have fokus på dette

fænomen, således at man løbende i videst muligt omfang kan forebygge og modvirke, at det får fodfæste i fængslets hverdag.

Hvad angår situationen i Anstalten ved Herstedvester kan jeg oplyse, at der gennem en længere periode har været konstateret alvorlige problemer i anstalten.

Problemerne i forhold til enkeltpersoner har tidligere været beskrevet i en så generel og upræcis form, at det ikke har været muligt at identificere problemerne med den nødvendige tydelighed. Som jeg oplyste under samrådet den 10. maj 2007, er den negative adfærd ikke noget, der foregår sådan helt åbenlyst, men derimod i sin natur mere en adfærd, som udøves bag kulisserne. Det har således hidtil været erfaringen, at nogle medarbejdere gerne har villet orientere ledelsen om problemerne, men det har været under den helt klare forudsætning, at oplysningerne blev givet i fuld fortrolighed.

Udsagnene i blandt andet en række medier tyder nu på, at der er mulighed for at få konkretiseret problemerne.

Ledelsen i kriminalforsorgen besluttede derfor den 26. november i år, at der skal gennemføres en nærmere undersøgelse af forholdene i Anstalten ved Herstedvester. Der blev truffet bestemmelse om at lade Kammeradvokaten bistå med tilrettelæggelsen og gennemførelsen af undersøgelsen.

Undersøgelsen skal afdække, om der blandt personalet i anstalten er udvist en kritisabel adfærd, som kan danne baggrund for eventuelle disciplinærsager og/eller diskretionære skridt.

Undersøgelsen er påbegyndt og gennemføres dels ved afdækkende samtaler med nuværende og tidligere medarbejdere, dels ved gennemgang af skriftligt materiale.

Undersøgelsen skal munde ud i en afrapportering til kriminalforsorgens ledelse, som på baggrund heraf skal træffe beslutning om, hvad der videre skal ske.

Undersøgelsen forventes afsluttet inden for 3 måneder.

Hvad angår Statsfængslet Østjylland kan jeg oplyse, at der på det seneste har været kritik af lignende problemer med negativ kultur i dele af fængslet.

Kriminalforsorgens ledelse har i løbet af november og december måned afholdt møder med statsfængslets ledelse med henblik på at

afdække problemernes omfang. I denne proces har Kammeradvokaten også bistået med at afklare kriminalforsorgens handlemuligheder.

Det er på nuværende tidspunkt opfattelsen, at problemerne med negativ kultur i statsfængslet især er koncentreret om en enkelt afdeling. Driften af denne afdeling har i længere tid ikke fungeret tilfredsstillende. Det har bl.a. givet sig udslag i utilfredsstillende sagsbehandling og i en negativ tone mellem ansatte indbyrdes og mellem ansatte og indsatte, ligesom nogle medarbejdere har følt sig mobbet ud af afdelingen.

For at forbedre driften af afdelingen besluttede fængslet at foretage en intern omrokering af personalet. Dette er sket ved, at halvdelen af afdelingen midlertidigt er blevet flyttet til en anden afdeling. Som led i opdelingen af afdelingen har det været nødvendigt at omfordele personalet, hvilket forventes at kunne dæmpe op for den negative

tone på afdelingen og at skabe et bedre psykisk arbejdsmiljø. Tiltagene blev forudgående drøftet med Dansk Fængselsforbunds lokalafdeling.

Det afgørende for, at kriminalforsorgen kan reagere over for enkeltpersoner, er imidlertid helt basalt, at sagerne er dokumenteret.

I de sager, hvor der har været dokumenteret et grundlag, har kriminalforsorgen gennemført tjenestemandssager. En ansat i Anstalten ved Herstedvester er således blevet disciplinært forflyttet til en anden institution i år som følge af begåede tjenesteforseelser. Hertil kommer, at det for tiden - med en dommer som forhørsleder - undersøges, om tre ansatte i Statsfængslet Østjylland har begået tjenesteforseelser.

Som jeg ligeledes oplyste under samrådet den 10. maj i år, ser jeg med stor alvor på problematikken omkring negativ kultur, og jeg bakker helt op om den undersøgelse, som kriminalforsorgens ledelse med bistand af Kammeradvokaten har iværksat af situationen i Anstalten ved Herstedvester. Jeg støtter endvidere de initiativer, som kriminalforsorgen indtil videre har sat i værk i forhold til Statsfængslet Østjylland.

Endelig er jeg helt enig i, at den undersøgelse, som Kammeradvokaten bistår med, skal udvides, hvis der konkret viser sig at være behov herfor. Jeg mener derimod ikke, at en undersøgelseskommission er løsningen på problemerne med negativ kultur. En sådan kommission vil bare udskyde løsningerne, mens problemerne vokser sig større.

I forbindelse med det sidste samråd om tonen og mobning nævnte jeg, at jeg ville iværksætte en spørgeskemaundersøgelse blandt

fængselsfunktionærer på prøve for at få afdækket eventuelle problemer med omgangstonen og omfanget af mobning i kriminalforsorgens fængsler og arresthuse. Resultaterne fra denne undersøgelse er netop blevet offentliggjort.

Om processen kan jeg sige, at undersøgelsen er gennemført anonymt, men at det alligevel har været svært at få de prøveansatte til at svare på spørgsmålene. Det har derfor været nødvendigt at udsende flere påmindelsesskrivelser og forlænge fristen adskillige gange, før svarprocenten er kommet op på næsten 50. Dette siger nok noget om, hvor vanskeligt det er at få belyst disse problemer.

671 prøveansatte har været omfattet af undersøgelsen, og 321 har svaret.

Jeg kan naturligvis ikke her gennemgå alle tallene fra undersøgelsen, da den er temmelig omfattende. Men jeg kan oplyse om nogle af hovedresultaterne. Hele rapporten vedrørende undersøgelsen er udleveret til Retsudvalget i sidste uge.

Særligt bemærkelsesværdigt er det, at 25 % har svaret, at de har oplevet at blive mobbet, mens 39 % har oplevet, at andre er blevet mobbet. I 79 % af tilfældene er det kollegaer fra det daglige arbejde, der mobber.

Mange prøvebetjente genkender, at omgangstonen er hård, men hovedparten mener, at det er i orden og ganske forståeligt ud fra den arbejdsplads et fængsel er.

Blandt dem, som har oplevet mobbebehandlinger, mener langt de fleste, at mobning er udtryk for en adfærd hos en lille gruppe eller hos enkeltpersoner.

Hovedparten af de adspurgte – 62 % - mener, at ledelsen på tjenestestedet hjælper medarbejdere, der har været udsat for mobning, hvis medarbejderen fortæller åbent om problemet.

Undersøgelsens tal synes både kriminalforsorgens ledelse og jeg i høj grad giver anledning til bekymring. Jeg har heller ikke lagt skjul på, at jeg lægger megen vægt på, at vi får problemerne frem i lyset, så de kan blive løst.

I relation til løsning af problemerne er der behov for en bred vifte af initiativer på både kort og længere sigt. Det skylder vi de mange dygtige medarbejdere, som hver dag gør en stor indsats for at få det

hele til at fungere. Fængslerne kan være en hård arbejdsplads, og medarbejderne har simpelthen krav på, at både ledelsen og organisationerne gør alt, hvad de overhovedet kan, for at få skabt en ordentlig tone alle steder og undgå mobning.

Inden jeg redegør for de mange initiativer, som allerede er sat i gang for at løse problemerne, og for hvad kriminalforsorgens ledelse og jeg derudover mener der bør gøres, vil jeg lige nævne nogle andre undersøgelser, der er gennemført om samme tema, så undersøgelsesresultaterne kan sættes ind i den rette kontekst.

Kriminalforsorgen har foretaget 2 såkaldte temperaturmålinger. Den første i sommeren 2006 og den anden i foråret 2007. Begge målinger viser, at næsten 9 ud af 10 medarbejdere er tilfredse med at arbejde i kriminalforsorgen, og det synes jeg er flotte tal. På trods af

oplevelserne af mobning og negativ tone er det derfor langt fra alle medarbejdere, som har problemer med at arbejde i kriminalforsorgen.

I samrådet den 10. maj i år redegjorde jeg for en del af de arbejdsmiljøforbedringer, som var iværksat på daværende tidspunkt. Siden er der kommet en række yderligere initiativer til, som jeg vil være parat til at kommentere nærmere sammen med de spørgsmål, som udvalget måtte have.